

This week's text is from the 13-14th century Spanish exe/eisegete Rabbeinu Bachya ben Asher, not to be confused with the author of Chovot HaLevavot. His commentary has two features that bear discussion here (please note that my comments are based on an extremely limited acquaintance with his work, and I welcome corrections or deeper insights).

- 1) Each parshah is prefaced by an essay on a relevant theme organized around citations from Sefer Mishlei. This week's citation is from the preface to Parashat Pekudei. The preface follows the form of the midrashic Petichta, i.e. it begins with the verse from Mishlei and concludes by citing the opening verse of the Parsha
- 2) His overall introduction sets up a four-level framework of interpretation that differs significantly from Ramban's famous PaRDeS, or pshat derash remez sod. His four levels are:
 - a) Pshat
 - b) Drash
 - c) Sekhel
 - d) Derekh Hashem

Based solely on the Introduction and the text below, pshat, sekhel and Derekh Hashem seem very explicitly to diverge on the basis of intellectual context rather than on lexical or syntactic approach. Pshat derives readily a rational ethical lesson from the text, sekhel assumes that the text is concerned with philosophic issues accessible only to intellectuals, – that it is a text about epistemology rather than about behavior - and Derekh Hashem addresses mystical issues. The nature of derash is less clear, and I suggest is more parallel to what we today call derush – inspiring and/or amusing but not convincingly related to the Biblical text, although possibly convincingly related to one or several Rabbinic texts. His introduction states that derash's purpose is to entertain edifyingly.

My question is whether his plainly eisegetical notion of derash casts doubt on whether he saw sekhel and Derekh HaShem as exercises in exegesis rather than eisegesis. I am in the process of reading Leon Kass' **The Beginning of Wisdom**, which reads Genesis in a philosophic key. That book clearly perceives itself as engaged in exegesis, as I believe Rambam's Moreh Nevukhim does, but neither would see that as distinct from pshat. It is not clear to me whether Rabbeinu Bachyah believes that the text is deliberately constructed so as to be genuinely meaningful on multiple levels (following Rambam's metaphor of "golden doves in silver filigree"), or whether the exegesis/eisegesis distinction is simply not interesting to him. I welcome comments and suggestions as always.

Shabbat shalom

רבינו בחיי על שמות הקדמה לפרשת פקודי
טוב מעט ביראת ה' מאוצר רב ומהומה בו.
טוב ארוחת ירק ואהבה שם משור אבוס ושנאה בו. (משלי טו: טז-ז)

שלמה המלך ע"ה הזכיר שני כתובים אלו על מדת ההסתפקות, ויזהיר בהם על הגזל.
ויתכן לפרשם על שלשה דרכים: פשט, ומדרש, ושכל.

ע"ד הפשט – "טוב מעט ביראת ה'" - יזהיר שלמה ע"ה את האדם על ענין הגזל, לפי שהוא מצוה מושכלת . . .
שלא יחוס על כספו וזהבו שיאמר איך ירחיקנה מבין ידיו, כי טוב מעט שישאר לו בצדקה מרוב תבואות בלא משפט,
ועל זה אמר "טוב מעט ביראת ה'" ובאהבתו . . .
והביא על זה לראיה ועדות הכתוב השני שאחריו "טוב ארוחת ירק ואהבה שם", כי אחר שהזהיר על הגזל שהוא ענין
שכלי, הביא עליו משל טבעי למופת, כי טבע בני אדם שירצו אכילה מועטת וקלה, כגון ארוחת ירק וכיוצא בה,
בחברת אהבים, יותר ממה שירצו שוורים מפוטמים בחברת שונאים,
ומזה יוכל הטבע להבין ולהשכיל ולדון ק"ו ממה שהוא מפורסם ומוחש לעין:
אם באהבת בשר ודם יבחר אדם ויערב לו אכילה קלה יותר מסעודת מטעמים ומשמנים בחברת שנאה, כ"ש שראוי
לו שיבחר מעט ביראת ה' ואהבתו שהיא טובה לו מכל אהבת שום אדם ומכל רבוי אוצרות וכל ממון שבעולם . . .

וע"ד המדרש - "טוב מעט ביראת ה'" - טובים ישראל לפני הקב"ה, שנאמר בהם (דברים ז) "כי אתם המעט מכל
העמים", "ביראת ה'" - שקבלו את התורה כדי שיראו את השם יתעלה . . . "מאוצר רב", אלו שבעים אומות,
שנמשלו לאוצר של יין, שכן דרשו רז"ל (שיר ב) "הביאני אל בית היין" . . .
אמרו במדרש: בשעה שירד שלמה ממלכותו, היה מחזר על הפתחים והיה אומר (קהלת א) "אני קהלת הייתי מלך
על ישראל בירושלים". פגעו בו שני בני אדם שהיו מכירין בו.
אחד מהם נשתטח לפניו, אמר לו: "אדוני המלך! אם רצונך, גלגל עמי היום."
הלך עמו, והעלהו לעלייתו, הביא לו שור אבוס, ועשה לו כמה מטעמים והביא לפניו, והזכיר לו עניני מלכותו. אמר לו:
"זכור כשהיית מלך שעשית כך וכך ביום פלוני?"
כיון שהזכיר לו מלכותו, געה בבכיה ולא אכל מכל אותה סעודה, ולא זז מלבכות עד שעמד מאותה סעדה שבע
בבכיה.

פגע בו השני, נשתטח לפניו ואמר לו: "אדני המלך! רצונך שתגלגל עמי היום?"
אמר לו: "שמא רצונך לעשות לי כדרך שעשה לי חברך אתמול?"
אמר לו: "איש עני אני - אם רצונך, גלגל עמי היום במעט ירק שיש לי."
הלך לביתו. כיון שהגיע שם, רחץ לו ידיו ורגליו, והביא לפניו מעט ירק. התחיל מנחמו ואמר לו: "אדוני המלך!
שבועה נשבע הקב"ה לדוד אביך שאין המלוכה פוסקת מזרעו לעולם, שנאמר (תהלים קלב) "נשבע ה' לדוד אמת לא
ישוב ממנה", אבל מדת הקב"ה כך, מוכיח את האדם וחוזר ומתרצה, שנאמר (משלי ג) "כי את אשר יאהב ה' יוכיח
וכאב את בן ירצה", ועתיד הקב"ה להחזירך למלכותך."
כיון ששמע שלמה המלך כך, נתקרה דעתו, ושמח מאותה סעודה של ירק, ועמד משם שבע ושמח וטוב לב.
כיון שחזר למלכותו, כתב בחכמתו: "טוב ארוחת ירק ואהבה שם משור אבוס ושנאה בו" . . .

וע"ד השכל – "טוב מעט ביראת ה'" - יזהיר שלמה את האדם שיתבונן בענינים השכליים כפי השגתו בחלק האפשר
ולא ירצה להתחכם ולהטריד שכלו בחלק הנמנע, שעליו אמר (קהלת ז) "ואל תתחכם יותר" . . . וכענין הדבש שהוא
ערב לגוף במעוטו ורביו יזיק לו . . .
אחר שהורה להשכיל ולחקור בחלק האפשר והזהירו שלא לחקור בחלק הנמנע, בא לדבר בחלק ההשגה, והזהיר
עליו שתהיה השגתו צרופה ומזוקקה מבלי סיגים, זהו שאמר "טוב ארוחת ירק ואהבה שם" – אמר: טוב להשיג
השגה קלה עם אמונת השכינה הנקראת אהבה, שנאמר (שיר ב) "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ".
. . . מן ההשגה הגדולה המטעה את האדם, כאותה השגה שהשיגו ישראל במדבר, שעשו את העגל וימירו את כבודם
בתבנית שור, ושנאה זו מדת הדין, זהו שהזכיר משה (שמות לב) "למה ה' יחרה אפך בעמך".
וכלל הכתוב לפי הדרך הזה שהוא משבח עבודת השכינה ומגנה העון ההוא.
ולפי שלא היתה כוונתם לע"ז, אלא שבקשוהו למנהיג, לכך נמחל להם העון,
והראיה שנמחל להם מיד ששרתה שכינה במשכן, כי זה היה מופת ועדות שנמחל להם העון, ולכך נקרא אהל מועד
שבמדבר 'משכן', מלשון שכינה, ונקרא המשכן משכן העדות,
ודרשו רז"ל: חטאו ב"אלה" ונתרצו ב"אלה"; חטאו באלה (שם לב) "אלה אלהיך ישראל", ונתרצו ב"אלה".

Rabbeinu Bachya (traditionalistally Bechayei)

Better a little with awe of Hashem than a vast storehouse containing upheaval
Better a meal of vegetables, with love there, than a well-fed ox with hatred
(Proverbs 15:16-17)

King Solomon, peace be on him, wrote these two verses with reference to the trait of satisfaction, and admonishes in them against robbery.

It is plausible to explain them via three methods: pshat, midrash, and sekhel.

Pshat – “Better a little with awe of Hashem” – Here Solomon admonishes a person against robbery, because that is a rationally apprehensible commandment . . . that a person should not have pity on his silver and gold, asking how he can distance them from his hands, for “a little that stays with him righteously is better than much grain without justice” (Proverbs 16:8), and regarding this Scripture says “Better a little with awe of Hashem” and His love . . .

and he brings regarding this as evidence and testimony the second verse, following, “Better a meal of vegetables with love there”, i.e. after admonishing about robbery which is a rational matter, he brings a parable from nature as a demonstration, that the nature of human beings is such that they prefer to eat a small and light meal, such as a meal of vegetables and the like, in a conclave of friends, to eating fatted oxen in a conclave of enemies,

and from this nature can understand and comprehend a fortiori from what is public and visible:

If for love of flesh and blood a person would choose and find sweeter a light meal over a rich meal of delicacies in an enemy conclave, all the more so that he should choose “a little with awe of Hashem” and His love, which should be better for him than the love of any human being and all vast storehouses and all the money in the world.

Midrash - “Better a little (*me’at*) with awe of Hashem” – that Israel are better before Hashem, as Scripture says regarding them “for you are the least (*hame’at*) of all the nations”, “with awe of Hashem”, that they accepted the Torah so as to have awe of Hashem the exalted . . . “than a vast storehouse” – meaning the seventy nations of star-and-planet-worshippers, who are compared to a storehouse of wine, as the Rabbis interpreted “He brought me to the winehouse” . . .

They said in the Midrash: When Solomon descended from his reign (i.e., was deposed by Ashmodai, King of the Demons), he was circulating door-to-door and saying “I am Kohelet: I was king over Israel in Jerusalem!”. He was met by two men who recognized him.

One prostrated himself before him and said: “My lord the king! If you wish, go around with me today”.

He went with him to his house, where he brought him up to his upper level, brought him a well-fed ox, made several delicacies and brought them before him, and reminded him of his kingship, saying to him: “Do you remember that when you were king you did such-and-such on such-and-such a day?”

Reminded of his kingship, he broke out in tears and did not eat of that meal, and did not cease crying until he arose from that meal sated with crying.

The second person met him, prostrated himself before him, and said: “My lord the king! Is it your wish to go around with me today?”

He said to him: “Is it your wish to do to me as your fellow did yesterday?”

He said to him: “I am a poor man – if you wish, go around with me today sharing the small amount of vegetables that I have.”

He went to his house. When they reached there, he washed his hands and feet and brought him a small vegetable dish. He began comforting him: “My lord the king! The Holy Blesses One swore to David your father that the kingdom would forever not be interrupted from his descendants, as Scripture says “Hashem swore truly to David, and he will not go back on it”, but the trait of the Holy Blessed One is this, that he rebukes a person and then goes back and reconciles, as Scripture says “for whom Hashem loves He rebukes, and like a father to a son will be reconciled”, so in the future the Holy Blessed One will restore your kingship.”

When King Solomon heard this, he was clamed, and he rejoiced in that meal of vegetables, and arose from it joyous and of good cheer.

When he returned to his kingship he wrote in his wisdom: **Better a meal of vegetables, with love there, than a well-fed ox with hatred” . . .**

Sekhel – ““**Better a little (*me’at*) with awe of Hashem**” – Solomon admonishes a person to meditate on intellectual matters in accordance with his intellectual capacity in the area of the possible, but he should not seek to become wise and distract his intellect in the impossible area, regarding which Scripture says “Do not become overwise” . . .like honey, which is sweet to the body in small amounts, but a lot of it is damages the body . . . After he directs one to understand and investigate in the possible area and not investigate in the impossible, he speaks within the area of the possible, and admonishes that one’s comprehension should be smelted and purified without dross, which is the meaning of “**Better a meal of vegetables, with love there**” – this says that it is better to achieve a small comprehension together with faith in the Shekhinah, which is called love, as Scripture says “if you awaken or if you arouse the love until she desires’ . . . than to achieve a great comprehension that causes a person to err, like that comprehension that the Jews comprehended in the Wilderness, which led them to make the Golden Calf and exchange their Honor for a constructed ox, and “Hatred” refers to the Trait of Judgment”, which Moshe refers to in saying “why Hashem should Your anger be kindled against Your nation”.

So the overall meaning of this verse on this approach is to praise service of the Shekhinah and denigrate that sin.

But since their intent was not for avodah zarah, rather they sought the Calf as a leader, the sin was forgiven them.

The evidence that the sin was forgiven them is that the Shekhinah immediately occupied the Mishkan, and this was the demonstration and testimony that they were forbidden, and thus the Tent of Meeting in the Wilderness was called “Mishkan”, from “Shekhinah”, and the Mishkan was called “Mishkan of the Testimony”, And the Sages midrashized; “They sinned with “These are your gods O Israel”, and were reconciled with “These (are) the pekudim of the Mishkan”.